

Complexnummer: 525245

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Watertoren

Aantal complexonderdelen

2

Monumentnummers van complexonderdelen

525246, 525247

Woonplaats

Delft

Gemeente

Delft

Provincie

Zuid-Holland

Hoofdadres van hoofdobject

Kalverbos 22, 2611 XW Delft

Complexomschrijving

Inleiding

Complex bestaande uit een WATERTOREN en een POMPGEBOUW met REINWATERKELDER, in 1895-1896 in opdracht van het gemeentelijke waterleidingbedrijf, de N.V. Delftsche Duinwaterleiding Maatschappij, gebouwd voor de drinkwatervoorziening. Het pompgebouw met reinwaterkelder, die voor een deel is ingebed in een begroeide heuvel aan de achterzijde van het gebouw, werd in 1918-1919 gebouwd. Het water werd gewonnen uit de ten zuiden van Den Haag gelegen duinen van Monster. De 29 meter hoge watertoren is gebouwd in een aan de Neo-Hollandse Renaissance verwante bouwstijl, naar ontwerp van de Delftse gemeentearchitect M.A.C. Hartman. In 1908 kreeg de toren een betonnen tussenvloer en een bijzondere, gietijzeren spiltrap. De watertoren is voorzien van een zeldzaam, ijzeren Intze 2-reservoir, de oudste van de twee die nog in Nederland te vinden zijn. Het complex is gelegen op het terrein van de voormalige gemeentelijke begraafplaats (1829-1874), het huidige Kalverbos, en maakt deel uit van het beschermde stadsgezicht van Delft.

Omschrijving

Het complex bestaat uit een in baksteen en verblendsteen opgetrokken, laat negentiende-eeuwse watertoren op een cirkelvormige plattegrond, en een vroeg twintigste eeuws, deels in een heuvel ingebed rechthoekig bakstenen pompgebouw met reinwaterkelder.

Waardering

Het complex is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische, de architectuurhistorische en de stedenbouwkundige waarde.

- Het complex heeft cultuurhistorische waarde als een goed en representatief voorbeeld van een typologische ontwikkeling in de bouw van watertorens en pompgebouwen.
- Het complex heeft architectuurhistorische waarde vanwege de specifieke, aan de functie gerelateerde hoofdvorm en vanwege de stilistische kenmerken, die karakteristiek zijn voor de bouwtijd.
- Het complex heeft stedenbouwkundige en ensemblewaarde vanwege de situering in het Kalverbos en vanwege de functionele en visuele samenhang tussen de samenstellende onderdelen.
- Het complex is tevens van belang vanwege de herkenbaarheid en de grote mate van gaafheid van het exterieur en belangrijke delen van interieur.
- Er complex heeft zeldzaamheidswaarde vanwege het Intze 2-reservoir, dat één van de twee resterende reservoirs van dit type in Nederland is.

Monumentnummer*: 525246

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 21 mei 2002
Kadaster deel/nr: 18207/25

Complexnummer

525245

Complexnaam

Watertoren

*Woonplaats**

Delft

*Gemeente**

Delft

*Provincie**

Zuid-Holland

*Straat**

Kalverbos

*Nr**

22

*Toev.**

*Postcode**

2611 XW

*Woonplaats**

Delft

Situering

Locatie

*Kadastrale gemeente**

Delft

*Sectie**

B

*Kad. object**

Appartement

Grondperceel

3319

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding

In 1895-1896 in opdracht van het gemeentelijke waterleidingbedrijf, de N.V. Delftsche Duinwaterleiding Maatschappij, gebouwde WATERTOREN voor de drinkwatervoorziening. De watertoren, onderdeel van het complex aan het Kalverbos, is door de Delftse aannemer G.B. Luken gebouwd in een voor de bouwtijd karakteristieke, aan de Neo-Hollandse Renaissance verwante bouwstijl, naar ontwerp van de toenmalige Delftse gemeentearchitect M.A.C. Hartman. In 1908 kreeg de toren een betonnen tussenvloer en een bijzondere, gietijzeren spiltrap. De 29 meter hoge, vrijstaande watertoren is voorzien van een zeldzaam, door de Koninklijke Nederlandsche Grofsmederij te Leiden geleverd ijzeren Intze 2-reservoir met een inhoud van 600 m³. De toren wordt vergezeld door een in 1918-1919 gebouwd pompgebouw met reinwaterkelder. De watertoren maakt deel uit van het beschermd stadsgezicht van Delft.

Omschrijving

Vrijstaande, vanuit een cirkelvormige plattegrond in baksteen in kruisverband opgetrokken, onderkelderde watertoren. De schacht is van dragend metselwerk boven een hardstenen plint met geprofileerde bovenrand. Schacht en reservoirmantel van de toren worden verlevendigd door decoratieve elementen en accenten van natuursteen en gele en rode verblendsteen. De toren heeft een zich licht verjongende, tweeledige schacht met in de onderste geleding de oorspronkelijke dubbele paneeldeur onder een rondboogvormig bovenlicht en drie rondboogvensters. De hoeken van alle vier gevelopeningen worden geaccentueerd door hoekstenen en sluit- en aanzetstenen

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

van zandsteen. De bogen worden bovendien verlevendigd door gele en rode verblendsteen. Tussen de eerste en de tweede geleding ligt een hardstenen cordonlijst. De onderkant van de tweede geleding is voorzien van een reeks gietijzeren rozetankers. Daarboven staat een viertal rondboogvensters met sluit- en aanzetstenen. Hoog in deze geleding bevindt zich een reeks van acht kleine lancetvensters, eveneens met sluit- en aanzetstenen. De schacht wordt beëindigd door een lijst met metselwerk tussen twee hardstenen banden. De gemetselde onderkant van het reservoirgedeelte verbreedt zich en is in feite een samenstelling van schuin liggende, gemetselde troggewelfjes met ijzeren liggers en decoratief metselwerk. De cilindervormige bovenbouw heeft een ijzeren band om de onderrand. Direct hierboven ligt een decoratieve rand van rode en gele verblendsteen met kleine venstertjes en smeedijzeren sierankers. De zestien rondboogvensters met sluit- en aanzetstenen hierboven staan tussen smeedijzeren sierankers en kraagstukken. De kraagstukken maken als aanzetstukken deel uit van een uitgemetseld fries van verblendstenen segmentbogen met sluitsteen in de bogen. Tussen de bogen zijn eveneens smeedijzeren sierankers aangebracht. Het reservoirgedeelte wordt beëindigd door een hoge kroonlijst, die is samengesteld uit een uitgemetselde, geprofileerde onderrand met kwarthol, een gemetselde gedeelte met een reeks van zestien ronde gevelopeningen binnen verblendstenen omlijstingen en een zelfde aantal smeedijzeren sierankers hiertussen. Hierboven ligt een borstwering in de vorm van 32 kantelen met deklijsten, die door middel van stangen met elkaar zijn verbonden. In het midden van het platte torendak staat een gemetseld rond traptorentje met deur en houten dakje. Dit traptorentje, waarin de door het reservoir lopende wenteltrap uitkomt, is eveneens voorzien van kantelen op een uitkragende borstwering.

Het inwendige van de toren is voor een belangrijk deel in de oorspronkelijke staat bewaard gebleven. Boven de ondiepe kelders hebben op de begane grond enkele niet ingrijpende modernisering plaats gevonden. Vanaf de met klinkers bedekte vloer loopt een vroeg twintigste-eeuwse gietijzeren spiltrap naar de eerste tussenvloer. Het betreft een betonnen vloerconstructie met diagonale en elkaar kruisende koppelbalken en een gat voor de trap. De hierboven liggende vloer is samengesteld uit met ijzeren balken versterkte gemetselde troggewelfjes. Hierop is een betonnen vloer gestort. De trap hiernaar toe is een eenvoudige, tweedelige houten trap met tussenbordes. Het Intze reservoir is vervaardigd uit gewelfde, geklonken stalen platen en voorzien van een dubbel gewelfde bodem. Het rust op een hardstenen rand en stalen balken, die ringvormig zijn en op een gemetselde tussenmuur in het torenlichaam liggen. Het reservoir heeft in het midden een cilindrische schacht, waardoor door middel van een stalen wenteltrap de ronde opbouw op het torendak kan worden bereikt. De bovenrand van het reservoir is te bereiken door middel van een ijzeren ladder tussen de tussen- en de buitenmuur. Rondom het reservoir ligt een smalle ijzeren omloop. Om de bodem van het reservoir te bereiken kan gebruik worden gemaakt van een over de rand hangende verrijdbare ijzeren trap. De onderkant van het betonnen dak is verstevigd door ijzeren I-balken. De vensters in de binnenmuur van het reservoir staan boven de lichten in de buitenmuur, waardoor het buitenlicht indirect naar binnen valt.

Waardering

De watertoren is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische, de architectuurhistorische en de stedenbouwkundige waarde.

- De watertoren heeft cultuurhistorische waarde als een goed en representatief voorbeeld van een ontwikkeling in de bouw van watertorens. Het in Nederland inmiddels zeldzaam geworden Intze 2-reservoir vertegenwoordigt een bijzondere schakel in de typologische ontwikkeling van reservoirs voor watertorens.

- De watertoren heeft architectuurhistorische waarde vanwege de specifieke, aan de functie gerelateerde hoofdvorm en vanwege de stilistische kenmerken, die karakteristiek zijn voor de bouwtijd.
- De watertoren heeft stedenbouwkundige en ensemblewaarde vanwege de situering en vanwege de functionele en visuele samenhang met het ketelhuis en de nabijgelegen objecten in het Kalverbos.
- De watertoren is tevens van belang vanwege de herkenbaarheid en de grote mate van gaafheid van het exterieur en belangrijke delen van interieur.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Nutsbedrijf

Monumentnummer*: 525247

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 21 mei 2002
Kadaster deel/nr: 18207/25

Complexnummer

525245

Complexnaam

Watertoren

*Woonplaats**

Delft

*Gemeente**

Delft

*Provincie**

Zuid-Holland

*Straat**

Kalverbos

*Nr**

20

*Toev.**

*Postcode**

2611 XW

*Woonplaats**

Delft

Situering

Locatie

*Kadastrale gemeente**

Delft

*Sectie**

B

*Kad. object**

Appartement

Grondperceel

3352

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding

POMPGEBOUW met REINWATERKELDER, onderdeel van het watertorencomplex in het Kalverbos en in 1918-1919 gebouwd bij de watertoren uit 1895-1896. Het pompgebouw met reinwaterkelder, die voor een deel wordt omsloten door een begroeide aarden ophoging, staat op het terrein van de voormalige gemeentelijke begraafplaats en maakt deel uit van het beschermde stadsgezicht van Delft.

Omschrijving

Vrijstaand, vanuit een vrijwel rechthoekige plattegrond in schone baksteen (kruisverband) opgetrokken, verdiepingloos pompgebouw, waaronder zich een reinwaterkelder bevindt. Het pand heeft een uitkragend, met tuiles du Nord gedekt wolfdak voorzien van keramische pironnen op de nokhoeken en van dakkapellen. De uitkragende dakranden zijn geprofileerd en rusten op klampen. De gevelopeningen zijn rechtgesloten en staan onder strekken en een enkele rollaag. De onderdorpels van de vensters zijn van hardsteen.

De symmetrische voorgevel is naar de watertoren gekeerd en heeft op de begane grond de originele dubbele deur met roedenverdeling in de deurramen, die onder geprofileerde kroonlijstjes staan. De deuren zijn voorzien van een driedelig bovenlicht, eveneens met roedenverdeling. De vensters aan weerszijden van de deur zijn oorspronkelijk waarschijnlijk hoger geweest en bevatten elk een raam met kruiskozijn en roedenverdeling in het bovenlicht. Het grote venster boven de entree bevat een zesdelig raam met roedenverdeling en staat tussen twee kleinere vensters, eveneens met roedenverdeling in het tweedelige raam. Tegen de linker zijgevel staat een uitbouw onder een half

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

schilddakje met een uitkragende rand als die van het hoofdvolume. Ook het raam in het hoog in de uitbouw geplaatste venster heeft een roedenverdeling, evenals het raam in de boven een gemetseld trapje staande deur links van de uitbouw. De rechter zijgevel is vergelijkbaar met de linker, maar bevat geen deur. Uit de dakschilden boven beide zijgevels steken twee houten dakkapellen met een geprofileerde lijsten aan de platte daken en twee vierruits klappramen met tussenstijl. De regenpijp is voorzien van een gietijzeren vergaarbak. Naar achteren toe worden de zijgevels meer en meer aan het oog onttrokken door een begroeide aarden heuvel, die ook het onderste deel van de achtergevel uit het zicht houdt. Zowel het grotere middelste als de kleinere van de drie vensters in het bovenste deel van de gevel bevatten ramen met roedenverdeling. In beide laterale muurdammen bevindt zich een blind cirkelvormig venstertje. Het inwendige van het gebouw is voor een belangrijk deel in de oorspronkelijke staat bewaard gebleven. De onderzijde van de lange wanden zijn voorzien van een lambrisering met geglaazuurde tegels. De uitgemetselde bovenzijde bestaat uit rode en gele verblendsteen is is een samenstel van segment- en rondbogen met verticale op hardstenen kraagstukjes staande aanzeten. Achter de rondbogen staan de bij de gevelbeschrijvingen genoemde uitbouwen. Op de geprofileerde, uitkragende bovenranden met hardstenen elementen liggen stalen rails, waarover een loopkat van geklinknagelde stalen balken met twee keer twee stalen wielen en een katrol loopt. De hoog in de gevel geplaatste deur in de linker zijgevel is te bereiken door middel van een houten trap. De middelste delen van de lange wanden en de kopse wanden zijn gepleisterd. Het gebouw heeft een houten gordingkap, die ligt op een constructie van houten spanten, die zijn samengesteld uit twee spantbenen, hanebalk, enkelvoudig hangwerk en schuine trekstangen tussen de hangstijlen en de onderkant van de spantbenen.

Waardering

Het pompgebouw met reinwaterkelder is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische, de architectuurhistorische en de stedenbouwkundige waarde.

- Het pompgebouw met reinwaterkelder heeft cultuurhistorische waarde als historisch-functioneel onderdeel van een klein complex voor de drinkwatervoorziening, en als een goed en representatief voorbeeld van een typologische ontwikkeling.
- Het pompgebouw heeft architectuurhistorische waarde vanwege de sobere, stilistische kenmerken, die karakteristiek zijn voor de bouwtijd.
- Het pompgebouw heeft stedenbouwkundige en ensemblewaarde vanwege de situering en vanwege de functionele en visuele samenhang met de watertoren en de nabijgelegen objecten in het Kalverbos.
- Het pompgebouw is tevens van belang vanwege de herkenbaarheid en de grote mate van gaafheid van het exterieur en het interieur.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Nutsbedrijf